

خلاصه کتاب تفسیر موضوعی قرآن کریم جدید

دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی، دکتر علی نصیری، دکتر ابراهیم کلانتری، دکتر

عبدالکریم بهجت پور، دکتر علیرضا کمالی

فهرست مطالب

فصل یکم: شناخت قرآن	۷
درآمد:	۷
اقسام شناخت قرآن:	۷
شناخت سندی:	۷
دلایل بی نیازی قرآن از شناخت سندی:	۷
شناخت تحلیلی:	۸
شناخت ریشه ای:	۸
فرض های بنیادین در شناخت قرآن:	۸
وحیای بودن الفاظ قرآن:	۹
ابدیت و تغییر:	۹
حوزه های مباحث قرآن:	۹
اسرار ماندگاری قرآن در بستر زمان:	۹
ژرفای نامحدود قرآن:	۹

۹	نمونه های ژرفاری قرآن:
۱۰	پیوند قرآن و عترت:
۱۰	فلسفه پیوند قرآن با عترت:
۱۰	ثمرات پیوند قرآن و عترت:
۱۰	اجتهاد روشمند در قرآن:
۱۲	فصل دوم: انس با قرآن
۱۲	درآمد:
۱۲	مراتب انس با قرآن:
۱۲	گوش فرادادن و نظر کردن به آیات قرآن:
۱۲	تلاوت قرآن:
۱۲	درک معانی و مفاهیم قرآن:
۱۲	تفسیر قرآن:
۱۳	تدبر در قرآن:
۱۴	فصل سوم: خدا در قرآن
۱۴	درآمد:
۱۴	اسماء و صفات خدا در یک نگاه:
۱۵	تفسیر برخی از صفات:
۱۵	آفریدگار:
۱۵	خدای متعال افریدگار هستی:
۱۶	آفریدگاری، نقطه آغاز معرفت:
۱۶	پردازش، اندازه گیری و هدایت:
۱۶	نکته ها:
۱۶	پروردگار:
۱۶	در جست و جوی پروردگار:
۱۶	تدبیرگر هستی، پروردگار انسان:
۱۷	ربوبیت تکوینی هستی، دلیل ربوبیت انسان:
۱۷	احتجاج نمرود با حضرت ابراهیم:
۱۷	مناظره حضرت موسی با فرعون:
۱۷	دانش گسترده:
۱۷	قدرت بی پایان:
۱۸	افرینش مرگ و زندگی، دلیل قدرت خدا:
۱۹	فصل چهارم: اهداف آفرینش
۱۹	درآمد:
۱۹	اهداف آفرینش جهان:

۱۹		افرینش جهان برای انسان:
۱۹		دانش افزایی بشر:
۱۹		معاد و عدالت:
۲۰		اهداف افرینش انسان:
۲۰		آزمایش:
۲۰		عبادت:
۲۰		رحمت:
۲۰		ملاقات الهی:
۲۱		تاثیر هدفمندی جهان و انسان در معناداری زندگی:
۲۲		فصل پنجم: قرآن و علوم
۲۲		درآمد:
۲۲		اشاره های قرآن به منابع و روش های علمی:
۲۲		کاربرد های علم در قرآن:
۲۲		علم به معنای خاص (الهیات):
۲۲		علم به معنای عام:
۲۲		اشاره های علمی قرآن:
۲۲		اشاره های اندیشه ساز قرآن:
۲۲		اشاره های شگفت اور قرآن:
۲۳		آغاز جهان و چگونگی پیدایش آن:
۲۳		حرکت زمین:
۲۳		اشاره های اعجاز امیز قرآن:
۲۳		در حوزه علوم انسانی:
۲۳		در حوزه علوم طبیعی:
۲۳		نمونه هایی از اعجاز علمی قرآن در حوزه علوم طبیعی:
۲۳		نیروی جاذبه:
۲۳		حرکت های خوردشید:
۲۴		حرکت انتقالی مستقیم خورشید درون کهکشان راه شیری:
۲۴		ادامه حیات خورشید تا زمان معین:
۲۴		حرکت درونی خورشید:
۲۴		زوجیت:
۲۴		لقاح (زایا کردن گیاهان و ابرها توسط باد):
۲۴		چینش مراحل افرینش انسان:
۲۴		نظریه پردازی های علمی قرآن:

تأثیر عوامل معنوی در اقتصاد:	۲۴
تأثیر عوامل معنوی در کنترل افراد و بازدارندگی از تخلفات:	۲۵
جهت دهی علوم انسانی بر اساس قرآن:	۲۵
فصل ششم: قرآن و بهداشت روان:	۲۶
درآمد:	۲۶
مفهوم شناسی:	۲۶
یک. بهداشت روانی:	۲۶
دو. فشار روانی:	۲۶
نشانه های فشار روانی:	۲۶
عوامل فشار روانی:	۲۶
شفابخشی قرآن:	۲۶
راهکارهای قرآنی تامین بهداشت روانی:	۲۷
بیماری های فکری و عقیدتی و راهکار درمان آنها:	۲۷
توحید قرآنی عامل وحدت شخصیت و سلامت ان:	۲۷
نقش ایمان در بهداشت روانی:	۲۷
ممنوعیت ناامیدی و تاثیر ان در کاهش افسردگی:	۲۷
تأثیر هدفمندی آفرینش و معنا داری زندگی در بهداشت روانی:	۲۷
تأثیر اصل قضا و قدر (تصادفی نبودن حوادث) در آرامش انسان:	۲۸
تأثیر اعتقاد به معاد و نگاه مثبت به مرگ در بهداشت روانی:	۲۸
رابطه توکل با بهداشت روانی:	۲۸
نگاه وظیفه مدارانه به جای نتیجه پرایی به امور:	۲۸
بیماری های اجتماعی و راهکارهای رفع آنها:	۲۸
راهکار رفع جهل:	۲۸
عدالت محوری راهکار رفع ظلم:	۲۸
تعدیل ثروت راهکار رفع فقر:	۲۸
حمایت اقتصادی از اقشار آسیب پذیر اجتماع راهکار جبران کمبود ها:	۲۹
حمایت از یتیمان:	۲۹
حمایت از نیازمندان با پرداخت ها:	۲۹
امانت داری و رعایت عهد و راهکار رفع خیانت:	۲۹
دعوت به وحدت راهکار دفع تفرقه:	۲۹
صلح گرایی برای جلوگیری از جنگ:	۲۹
امر به معروف و نهی از منکر برای سالم سازی محیط و مبارزه با فساد:	۲۹
دفاع از حقوق بانوان برای جلوگیری از ظلم به آنان:	۲۹

گسترش نظام حمایت خانواده در اجتماع از راه محبت به پدر و مادر و صلہ رحم:	۲۹
ازدواج زمینه ساز بهداشت روانی جامعه:	۳۰
بیماری های اخلاقی و راهکار های رفع انها:	۳۰
اخلاص ورزی راهکار رفع نفاق اخلاقی:	۳۰
شجاعت ورزی راهکار غلبه بر ترس:	۳۰
سفارش به صبر و بالا رفتن سطح مقاومت در عوامل استرس زا:	۳۰
انفاق و ایثار راهکار رفع دنیا پرستی:	۳۰
حسن ظن به مردم راهکار رفع فشار روانی:	۳۰
بیماری های روحی-روانی و راهکار های قرآنی:	۳۰
یاد خدا عامل آرامش روحی:	۳۰
دعا زمینه ساز سلامت و آرامش انسان:	۳۱
نماز عامل پاکی و آرامش روح:	۳۱
قرائت قرآن و تاثیر آن در کاهش اضطراب:	۳۱
روزه و تاثیرات روانی آن:	۳۱
توبه راهکار رفع فشار روانی گناه:	۳۱
قوانین بازدارنده تامین بهداشت روانی:	۳۱
قوانین کنترل کننده شهوت:	۳۱
حجاب:	۳۱
دوری از نگاه شهوت امیز به جنس مخالف:	۳۲
ایجاد موانع برای خودکشی در آموزه های دینی:	۳۲
فصل هفتم: حقوق انسان از منظر قرآن	۳۳
درآمد:	۳۳
حق حیات انسان از منظر قرآن:	۳۳
نمونه هایی از موانع حق حیات انسان در آموزه های قرآنی:	۳۳
خودآزاری:	۳۳
قتل نفس:	۳۳
گمراه کردن دیگران:	۳۳
رابطه حق حیات انسان با حکم قصاص نفس:	۳۴
حق انتخاب عقیده انسان از منظر قرآن:	۳۴
ارتباط آزادی عقیده با پدیده ارتداد:	۳۴
رابطه آزادی عقیده با جهاد ابتدایی:	۳۴
فصل هشتم: تکالیف انسان در برابر خدا	۳۶
درآمد:	۳۶

۳۶	تکالیف باوری انسان در برابر خدا:
۳۶	معاد باوری:
۳۷	تکالیف رفتاری انسان در برابر خدا:
۳۷	انجام فرایض دینی:
۳۸	ترک معاصی:
۳۸	فصل نهم: تفسیر سوره حمد
۳۸	درآمد:
۳۹	گرامی ترین ایه:
۳۹	ستایش، ویژه پروردگان عالمیان:
۴۰	مالک حقیقی قیامت:
۴۰	تنها معبود و یاریگر:
۴۰	درخواست هدایت به صراط مستقیم:
۴۰	برترین مصداق صراط مستقیم:

فصل یکم: شناخت قرآن

درآمد:

علت اهمیت شناخت قرآن برای مسلمانان: ۱- منبع اساسی دین است ۲- قرآن معنا بخش به دین، ایمان، اندیشه و زندگی است ۳- بیانگر پایه های جهان بینی و اصول تفکر و خردورزی در نظام آفرینش برای انسان جست و جو گر ۴- عرضه اصول اخلاق نیکو و شیوه بنای یک جامعه انسانی و ارزش محور

دلیل لزوم مراجعه به سنت معتبر و اجتهاد روشمند: ۱- تفسیر و تشریح اصول ۲- تطبیق اصول بر فرو دین ۳- یافتن پاسخ های منطقی دین به تناسب نیازهای جدید

نکته: اساس اندیشه دینی، جهان بینی ح و شریعت اسلامی قرآن است

شناخت قرآن: نقطه آغاز شناخت و تلاش فکری و الهام بخش عمل و سلوم مسلمانان

اقسام شناخت قرآن:

این اقسام عبارت اند از:

۱- شناخت سندی ۲- شناخت تحلیلی ۳- شناخت ریشه ای

شناخت سندی:

۱- سنجش اعتبار قرآن از نظر اسناد و انتساب به گوینده و نویسنده با استفاده از ابزار های لازم

۲- صحت درست بودن تمام است=ناد یا درست بودن بخشی از آن

۳- دلیل و مدرک برای درستی یا نادرستی انتساب

علت بی نیازی قرآن بر شناخت سندی: در انتساب سوره و آورنده ان شکی رخ نداده است و هیچ سوره ی مشکوکی در قرآن وجود ندارد

دلایل بی نیازی قرآن از شناخت سندی:

پیوند این عوامل سبب بی نیازی قرآن از شناخت سندی میشود:

۱- هویت ذاتی قرآن ۲- تلاش های مستمر پیامبر و مومنان راستین ۳- شرایط ویژه عصر نزول

دلایل بی نیازی قرآن از شناخت سندی:

۱- دریافت وحی از سوی پیامبر به صورت علم حضوری ۲- تفاوت نزول قرآن (نزول تدریجی) با سایر

کتب اسمانی ۳- نگارش قرآن کریم از همان آغاز نزول وحی ۴- جنبه ادبی و هنری قرآن (فصاحت

و بلاغت) ۵- بسیط و بدوی بودن جامعه آن روز

علم حضوری: از روش های دریافت وحی توسط پیامبر

ماهیت علم حضوری: دریافت کننده نسبت به چیزی که دریافت میکند تردیدی روا نمی دارد

تفاوت نزول ران با سایر کتب: نزول قرآن به صورت تدریجی و سایر کتب به صورت یکباره صورت گرفته است

مشکل نزول یکباره: مشتبه شدن نسخه اصلی با سایر نسخه ها

مزیت نزول تدریجی: هموار کردن فرایند اطمینان بخش برای پیامبر و مومنان

کاتبان وحی: نویسندگانی که از آغاز وحی ان را نگارش می کردند

علت محفوظ ماندن قرآن از تحریف: نگارش بی وقفه آیات قرآن

علت کسب اطلاعات مسلمانان از طریق دیدن و شنیدن: ۱- ذهن خالی ۲- حافظه قوی ۳- نداشتن سواد

عوامل تهدید قرآن به تحریف: ۱- توسعه سریع قلمرو اسلام ۲- فاصله زیاد عموم مسلمانان از مدینه

وظیفه اصلی کمیته قاریان و حافظان قرآن: تهیه و تدوین نسخه واحد قرآن

شناخت تحلیلی:

۱- آگاهی یافتن به مطالب و محتوای کتاب ۲- رسیدن به شناخت درس نسبت به هدف و، پیام، سبک بیان و شیوه برخورد این کتاب با مسائل بنیادین جهان ۳- روشن کردن عیار و ارزش علمی و محتوایی کتاب

شناخت تحلیلی قرآن: ۱- اسا و زیربنای ایمان ۲- جهت دهنده رفتار و اخلاق مسلمانان

شناخت ریشه ای:

۱- اثبات اینکه محتوای این کتاب تراوش ذهن پدیدآورنده است یا شخص دیگری ۲- مقایسه قرآن با سایر کتب مذهبی

نکته: شناخت ریشه ای فرع بر شناخت تحلیلی است

نکته: در صورت شناخت صحیح پژوهشگر به اصالت الهی قرآن رهنمود میابد

اصالت الهی: ۱- قرآن از افقی بالاتر از ذهن و اندیشه پیامبر افاضه گردیده و ایشان صرفا حامل وحی بوده است

۲- معجزه بودن قرآن

فرض های بنیادین در شناخت قرآن:

علت توجه دانشمندان به این کتاب: ۱- تنوع ۲- گستردگی ۳- جذابیت ساختار و معارف

رخداد هایی که منجر به ایجاد زاویه های جدید در پژوهش قرآن شد:

۱- توسعه و گسترش اسلام در مناطق مختلف جهان ۲- گام نهادن جهان به عصر جدید

وحیای بودن الفاظ قرآن:

دلایل مبنی بر الهی بودن الفاظ قرآن: ۱- معرفی شدن قرآن به عنوان سخن خدا ۲- منحصر به فرد بودن ساختار ظاهری متن، سبک بدیع و اسلوب ان ۳- آیات بسیاری دلالت بر وحیانی بودن الفاظ و ساختار متن دارند ۴- دلایلت آیات بر عدم دخالت پیامبر در ساختار ظاهری قرآن ۵- تمایز اشکار ساختار ظاهری متن قرا با سخن پیامبر ۶- برخورداری معارف و محتوای قرآن از ژروفا و عظمت تحدی: فراخواندن همگان به آوردن مثل قرآن

ابدیت و تغییر:

باور اساسی انسان میلمان: جاودانگی قرآن

حوزه های مباحث قرآن:

حوزه های بیان معارف و احکام الهی توسط قرآن: ۱- روابط انسان با خدا ۲- روابط انسان با خود ۳- روابط انسان با طبیعت ۴- روابط انسان با دیگر انسان ها
حوزه های متأثر از تحولات زمان: ۱- روابط انسان با طبیعت ۲- روابط انسان با دیگر انسان ها
بیشترین مباحث قرآن: ۱- چگونگی رابطه ابدیت و تغییر

اسرار ماندگاری قرآن در بستر زمان:

عوامل اساسی جاودانگی قرآن: ۱- ژرفای نامحدود قرآن ۲- پیوند قرآن و عترت ۳- اجتهاد روشمند در قرآن

ژرفای نامحدود قرآن:

یکی از ویژگی های ذاتی قرآن است
ویژگی ژرفای نامحدود به بیان دیگر: ۱- بطن ۲- بطون
علت تمایز متن قرآن از متون انسانی: برخورداری آیات قرآن از بطون
دلایل محدود نبودن قرآن به زمان و مکان: ۱- دارا بودن منبع قدسی ۲- فوق زمان و مکان بدن ۳- صاحب علم بی پایان ۴- محیط بر همه هستی و پدیده های آن
نخستین و اصلی ترین رمز ماندگاری قرآن در بستر زمان: ژرفای نهایت ناپذیر قرآن

نمونه های ژرفاری قرآن:

۱- نهی از پرستش بت ها ۲- وعده به زنده کردن مردگان و برپا خواستن قیامت برای متوجه کردن منکران
تحلیل های نهی بت پرستی: ۱- نهی به دلیل خزوع و فروتنی در برابر غیر از خدا ۲- در اطاعت انسان میان خود و غیر تفاوتی نیست ۳- ممنوع بودن توجه به غیر از خدا

معانی مختلف و لایه های مختلف آیات قرآن: ۱- بخش ساده برای فهم عامه ۲- بخش عمیق برای خواص ۳- بخش کاملاً عمیق برای زبده های خواص یا اعصار و قرون دیگر

پیوند قرآن و عترت:

لازمه ی برقراری ارتباط قرآن با نیازهای مومنان: ۱- به فعلیت رسیدن ظرفیت نامحدود قرآن (برآمده از بطون) ۲- تفسیر متناسب با نیازهای زمان

اصلی ترین ویژگی قرآن: ۱- هدایتگری ۲- معرفت بخشی

عواقب عدم تفسیر و تبیین آیات قرآن: ۱- از دست دادن اصلی ترین ویژگی خود یعنی هدایت گری و معرفت بخشی ۲- بزماندن از عرصه ورود به زندگی آدمیان

نخستین و اصلی ترین سازکار در تبیین و تفسیر قرآن: پیوند جاودانه ناگسستنی قرآن و عترت

کتاب صامت: قرآن بدون پیوند با عترت

فلسفه پیوند قرآن با عترت:

ضروری بودن حضور مستمر مفسری آگاه به معارف و اسرار وحی در کنار قرآن

ضرورت حضور مفسران آگاه به اسرار و ژرفای وحی: ۱- جاودانگی و ابدیت قرآن ۲- ظهور نیازهای جدید در عرصه حیات فردی و اجتماعی مومنان

ثمرات پیوند قرآن و عترت:

۱- تبیین و تفسیر صحیح آیات قرآن متناسب با نیاز و مسائل جدید جامعه اسلامی

۲- آموزش شیوه صحیح دستیابی ضابطه مند به مفاهیم وحی در غیاب عترت

۳- تأمین حضور همیشگی انسان کامل به عنوان اسوه نیکو در میان آدمیان

۴- رهبری سیاسی جامعه اسلامی

رهاورد های رهبری سیاسی جامعه اسلامی: ۱- رهبری سیاسی اهل بیت به تبیین دقیق و کاربردی ۲- ساختن جامعه الهی و ارزش محور در کمال دق و اطمینان

اجتهاد روشمند در قرآن:

پیوند قرآن با عترت برای همگان در همه زمان ها و مکان ها مقدور نیست و برای حل این مشکل ساز و کار های

پیشنهادی زیر را داریم: ۱- اصل اجتهاد ۲- خردورزی در آیات وحی

تفقه: در طلب چیزی بودن در صورت تمحض و تخصص یافتن در آن

تفقه در دین: فراگرفتن دین به صورت تخصصی

عوامل تاثیر گذار در اهمیت اجتهاد و خردورزی در حیات جاودانه قرآن: ۱- تعقل ۲- تفکر ۳- تدبیر

عوامل زنده ماندن قرآن در بستر متحول زمان: ۱- امامت ۲- اجتهاد

فصل دوم: انس با قرآن

درآمد:

عوامل به خطر انداختن هویت انسان در حوزه فردی: ۱- بد خلقی ۲- سوءظن ۳- حسادت ۴- خودپسندی
۵- غرور ۶- بدزبانی ۷- افراط و تفریط
عوامل ابتذال زندگی انسان در حوزه اجتماعی: ۱- سودجویی ۲- خیانت ۳- منفعت طلبی ۴- فریب ۵-
هوس بازی ۶- کام جویی نامشروع

مراتب انس با قرآن:

اصلی ترین بخش اندیشه و باور دینی: ایمان به قرآن

عوامل موثر صعود به مراتب بالای انس با قرآن: ۱- تلاش ۲- جدیت ۳- فراهم آوردن شرایط لازم
مراتب انس با قرآن: ۱- گوش فرادادن و نظر کردن به آیات قرآن ۲- تلاوت قرآن ۳- درک معانی و مفاهیم
قرآن ۴- تفسیر قرآن ۵- تدبر در قرآن

گوش فرادادن و نظر کردن به آیات قرآن:

استماع: نخستین و عام ترین مرتبه انس با قرآن

چهار نگاه که از نظر پیامبر عبادت است: ۱- نگاه به علی بن ابی طالب ۲- نظر به والدیت همراه با لطف و رحمت
۳- نظر در قرآن ۴- نظر به کعبه

تلاوت قرآن:

تلاوت: نوعی ذکر زبانی

نکته: تلاوت قرآن بای مسلمانان بسیار حائز اهمیت است

شرایط صحیح تلاوت قرآن: ۱- با طهارت ۲- ترتیل (شمرده شمرده خواندن) ۳- صوت نیکو ۴-
حزین ۵- رعایت ادب در حضور پیشگاه الهی

درک معانی و مفاهیم قرآن:

مهم ترین زمینه برای درک معانی و مفاهیم قرآن: ۱- آشنایی با زبان و ادبیات عرب ۲- آگاهی از لغات و
مفردات الفاظ قرآن کریم

تفسیر قرآن:

نکته: تفسیر نوعی تلاش فکری است

دست آورد های تفسیر:

۱- شناخت جامع و منسجم مفاهیم و پیام های قرآن

۲- فرا رفتن از مرحله ابتدایی و شکل گیری یک اندیشه نظام مند قرآنی

۳- آشکار سازی ارتباط معنایی بسیاری از آیات

۴- دست یابی به دیدگاه قرآن درباره مسائل و موضوعات گوناگون مورد نیاز بشر

۵- ضرورت فراهم ساختن ابزار های دیگری مثل آگاهی از شان نزول و... تا در پرتو آن مفسر به تفسیر رای مبتلا نشود

ابزار های لازم برای جلوگیری از ابتلای مفسر به تفسیر رای: ۱- آگاهی از شان نزول آیات ۲- علوم قرآنی ۳- دانش ادبیات عرب ۴- علم منطق ۵- روایات و سنت معصومان

ارجمند ترین علوم دین: تفسیر

علت ارجمندی تفسیر: ۱- ارتباط مستقیم با کلام خداوند ۲- رنگ بخشیدن به ذهن و زندگی انسان

تدبر در قرآن:

بالاترین نوع انس با قرآن: تدبر در قرآن

مفاهیم تدبر: ۱- عبور از سطوح اولیه و مفاهیم ظاهری آیات و ورود اندیشمندان به لایه های ژرف برای کشف حقایق پنهانی ۲- جریانی فکری-روحی که از نوعی ارتباط میان عقل و قلب پدید می آید

جامع ترین و عمیق ترین درجه تدبر در قرآن: ۱- پیامبر ۲- عترت پاک ایشان

فصل سوم: خدا در قرآن

درآمد:

شناخت آیات قرآن: ۱- فهم دیگر معارف دینی ۲- میزان تعهد به دستور های الهی
ویژگی های خدای عهد عتیق: ۱- بخیل ۲- دروغگو ۳- پشیمان ۴- فراموشکار ۵- مادی ۶- خسته ۷-
خشمگین و غیر حلیم ۸- ضعیف در برابر کید و قدرت انسان و شیطان
خدای عهد جدید: ۱- مهربان ۲- سیره نگاری هایی از حضرت عیسی
نکته: قرآن ظرف تجلی اسماء و صفات الهی است

اسماء و صفات خدا در یک نگاه:

۱- الله: جامع همه کمال ها به طور کامل و مطلق ۲- اله: شایسته عبادت ۳- واحد: ذاتی بدون اجزا و بدون
شبیه و مانند ۴- اول: از آغاز بوده و آغازی ندارد (ازلی) ۵- آخر: آخر است و بی انتها (ابدی)
۶- نور: روشنی بخش، فرمان دهنده، هدایت کننده ۷- حق: وجود ثابت و پایدار، دارای عینیت
۸- حی: زنده، فعال و مدبر ۹- باقی: بدون فنا ۱۰- ظاهر: دارای ذات پاک کاملاً ظاهر و آشکار
۱۱- باطن: بیرون از دسترس بودن کنه ذاتش ۱۲- صمد: بی نیاز و مقصود همگان، برآورده کننده حاجات
۱۳- غنی: بی نیازی به غیر و ابزار و اعضا ۱۴- واسع: غنی، بی نیاز، گسترده ۱۵- عدل: داور دادگر و حاکم عادل
۱۶- ملک: مالک حکومت و حاکم بر جهان ۱۷- جبار: مسلط بر همه چیز، دور از دست بودن عظمتش از
افکار، اصلاح گر هر امر ۱۸- احاطه به همه شنیدنی ها ۱۹- بصیر: احاطه بر همه دیدنی ها
۲۰- رایی: بیننده و آگاه ۲۱- شهید: شاهد و حاضر ۲۲- علیم: آگاه از ذات و اسرار درون ما
۲۳- حکیم: دارای اعمال صحیح و خالی از فساد ۲۴- خبیر: عالم و آگاه از باطن امور و اسرار درون
۲۵- مبین: نمایان بودن آثار قدرت و حکمت او ۲۶- قدوس: پاک از هر نو نقص و الودگی
۲۷- مجید: صاحب مجد و عظمت ۲۸- جلیل: صاحب جلال و اکرام ۲۹- علی: بلند مقام ۳۰- اعلی: پیروز و
برتر ۳۱- عظیم: بزرگ و قادر و قاهر ۳۲- کبیر: بزرگ و اقا ۳۳- متکبر: نبودن چیزی برتر از او
۳۴- حمید: شایسته حمد و ثنا ۳۵- بدیع: ابداع اشیاء جهان بدون الگو ۳۶- ذاری: اظهار کننده ۳۷-
صانع: سازنده و خالق ۳۸- مصور: صورت گر ۳۹- فالق: دریدن پرده عدم با افرینش ۴۰- حفیظ: حافظ و
نگهدارنده ۴۱- رقیب: حافظ و نگهبان ۴۲- حسیب: حسابگر، بی نیاز کننده ۴۳- رازق: روزی دهنده
۴۴- قیوم: قائم به ذات خود ۴۵- قابض: گیرنده روح از بدن، نور به هنگام غروب و روزی برای برخی از انسان
ها ۴۶- باسط: گستردن فیض هستی ۴۷- کافی: کفایت و بی نیاز کردن بندگان از دیگران

۴۸- هادی: هدایت کننده ۴۹- وکیل: سرپرست، حافظ، پناه، ملجا ۵۰- وارث: عدم از دست دادن مالکیت

۵۱- باعث: محشور کننده مردگان در قیامت و مبعوث کننده پیامبران ۵۲- دیان: جزا دهنده

۵۳- مولی: یاری دهنده و سرپرست ۵۴- مهیمن: گواه، شاهد و حافظ ۵۵- محیط: آگاهی و احاطه به اشیاء

۵۶- قدیر: توانا ۵۷- حلیم: بردبار ۵۸- رحمن: گسترده ی رحمت ۵۹- رحیم: مهربان

۶۰- رئوف: مهربان ۶۱- عفو: محو کننده گناهان بندگان ۶۲- ثواب: توبه پذیر ۶۳- غفور: آمرزنده، رساندن بندگان به کمال ۶۴- سلام: سرچشمه سلامت ۶۵- مومن: عمل کننده به وعده ها ۶۶- صادق: راستگو

۶۷- فتاح: حاکم و گشاینده مشکلات ۶۸- قریب: نزدیک ترین به انسان ۶۹- منان: بخشنده نعمت ها

۷۰- جواد: نیکوکار و بخشنده ۷۱- بره: راستگو، نیکوکار و بخشنده ۷۲- کریم: عزیز، جوا و بخشنده

۷۳- اکرم: کریم و بزرگوار ۷۴- وهاب: بسیار بخشنده (از ماده هبه) ۷۵- شافی: شفادهنده

۷۶- کاشف الضر: برطرف کننده ناراحتی ها و درد و رنج ها ۷۷- ناصر: یاور ۷۸- خیرالناصرین: یاری دهنده و خالی از هر عیب و نقص ۷۹- ودود: دوست دارد دیگران و دوست داشتنی ۸۰- وفی: وفا کننده به عهد و پیمان ۸۱- شکور: ارج نهادن لبه اعمال نیک بندگان ۸۲- لطیف: ابراز لطف و محبت به بندگان

۸۳- حفی: ابراز نیکی و لطف به دیگران و عالم و آگاه ۸۴- خالق: آفرینش از عدم محض ۸۵- رب: صاحب اختیار و مدبر امور پدیده ها ۸۶- مقدر: تعیین کننده اندازه و ظرفیت ۸۷- هادی: شکوفا کننده ظرفیت موجودات

تفسیر برخی از صفات:

صفات مورد بررسی: ۱- آفریدگار ۲- پروردگار ۳- عالم ۴- قادر

آفریدگار:

تمام موجودات، هستی خود را از دیگری گرفته اند

تکیه گاه تمام موجودات هستی: حقیقتی نامحدود، پایدار، مطلق، غیر مشروط و بی نیاز و حاضر در همه زمان ها

ویژگی های آفریدگار: ۱- فنا ناپذیر ۲- خد هستی ۳- راه نیافتن نسبت در آن ۴- عاریه و موقت نبودن هستی آن

خدای متعال آفریدگار هستی:

معانی واژه خلق: ۱- ایجاد کردن چیزی بعد از معدوم بودن آن ۲- نظم دادن چیزی از ماده ای که پیش تر ایجاد شده است

خلق: آفریدگار به معنای نخست

آفریدگاری، نقطه آغاز معرفت:

ویژگی های پروردگار بیان شده در سوره علق: ۱- هستی آفرین ۲- انسان آفرین

آقره: دستور به خواندن

نکته: قرآن به انحصار آفرینش اصرار دارد

لن: بیانگر ضعف و ناتوان در هر موجود غیر خدا

پردازش، اندازه گیری و هدایت:

ملازم آفرینش موجودات: ۱- پردازش ۲- اندازه گیری ۳- راهنمایی

نکته: خداوند همه موجودات را در یک مجموعه کاملاً مرتبط و هماهنگ با یکدیگر آفریده است

تقدیر: اعطای ظرفیت و استعداد ویژه به همه مخلوقات

هدایت: نشان دادن راه گذر از وضع موجود تا رسیدن به وضع مطلوب

نکته ها:

۱- امکان شناخت آغاز هستی (از نظر قرآن) از طریق مطالعه زمین و سیر در افاق وجود دارد

۲- آفریدگار هستی خداست

تفاوت مشرک با دیگران: شرک پرستش و بندگی نه در اعتقاد وجود خالق

۳- بیهوده نبودن آفرینش (از طریق مطالعه جهان)

پروردگار:

معنی لغوی رب: ۱- ریشه رب: صاحب اختیار و تدبیرگر شیء ۲- ریشه ربو: مربی و تربیت کننده و رشد دهنده

انحصار ربوبیت به خدا: صاحب اختیار و تدبیرگر شیء

اولین معارف نقل شده از پیامبر بر مردم: ۱- توحید در ربوبیت ۲- انحصار ربوبیت به خدا

در جست و جوی پروردگار:

توحید خالص: روی آوردن به سوی پروردگار و آغازگر هستی

تدبیرگر هستی، پروردگار انسان:

شاهد توحید ربوبیت خدا بر انسان: ۱- تدبیر مستمر امور هستی ۲- رسیدگی به امور مخلوقات

نکته: خداوند به آسمان و زمین هستی بخشیده در نتیجه صاحب اختیار امر و مدبر و پروردگار آنهاست

ربوبیت تکوینی هستی، دلیل ربوبیت انسان:

مهم ترین مناظره پیامبر با پادشاهان و مترفان: صاحب اختیاری و ربوبیت

احتجاج نمرود با حضرت ابراهیم:

نکته: بر پایه معرفت توحیدی افریدگار هستی حق تصرف کامل در موجودات (از جمله احیا و میراندن) را دارد

مناظره حضرت موسی با فرعون:

نکته: همه موجودات و انسان ها جزئی از کل نظام هستی اند

نکته: راه تکامل موجودات از نظام هستی اثر می پذیرد

دانش گسترده:

از اوصاف خدای متعال: علم و دانایی

اموری که موجودات به ان آگاه اند: ۱- گذشته و حال و آینده ۲- دنیا و آخرت ۳- غیب و شهادت ۴- ظاهر و باطن ۵- نیات و گفتار

عواقب پذیرش علم و نظارت پروردگار حکیم بر انسان ها: ۱- مراقبت انسان از اندیشه ها، باور ها و رفتار های خود ۲- ناظر دانستن خداوند بر اعمال خویش ۳- امیدواری در برابر نورانیت درونی و رفتاری خود به پاداش الهی ۴- اندیشه ورزی و اتخاذ گرایش ها و رفتار های ناصواب نگران و بیمناک به هنگام لغزش
نکته: افرینش امری مستمر است

لازمه پذیرش ارتباط میان افریدگار و افریده شده: مشاهده دائمی افریدگار

علت آگاهی خدا بر پدیده ها: ۱- افریدن ظاهر و باطن پدیده ها توسط خدا ۲- هستی بخشیدن دائمی به انها
جهر: ظهور کامل یک پدیده ۸ در برابر چشم یا گوش
لطیف بودن خداوند: اشاره به علم او به اسرار دقیق و ظریف افرینش

قدرت بی پایان:

از مهمترین مباحث صفات کمال و جمال خدا: مسئله قدرت

واژه های بیافرینندگی بی پایان خدا: ۱- قادر ۲- قوی ۳- عزیز ۴- بطش ۵- قهر ۶- غالب

لازمه افرینش هستی و تدبیر امور: قدرت و توانایی خالق و مدبر جهان و جهانیان

ذلک: اشاره به افرینش انسان، گیاه و تدبیر امور انها

نکته: الله حق است و امری باطل و خیالی نیست

نکته: انتقال خاک مرده از وضعی به وضع دیگر اثبات کننده توان خداوند در زنده کردن مردگان است

نکته: علم و دانشی که بشر درباره آسمان به آن احاطه دارد درباره آسمان اول است

از ثمرات تدبیر در امر آفرینش: ۱- درک قدرت خدا بر همه موجودات ۲- احاطه علمی او بر مخلوقات و پدیده ها

نشانه قدرت الهی: برقراری تعادل موجود در میان آسمان و زمین

آفرینش مرگ و زندگی، دلیل قدرت خدا:

ید: استعاره برای قدرت

قهر: غلبه و ذلیل کردن، نوعی غلبه و پیروزی

معنی قاهر: غالب

مقصود از قهر الهی: عدم توانایی مقاومت در برابر قدرت خدای متعال

فصل چهارم: اهداف آفرینش

درآمد:

دغدغه دیرینه بشر: شناخت اهداف آفرینش

عواملی که شناخت هدف آفرینش بر آنها تاثیر گزار است: ۱- انگیزه ها ۲- باور ها ۳- اعمال و رفتار

انواع علت هر چیز: ۱- فاعلی ۲- مادی ۳- صوری ۴- غایی

مقصود از هدف و اهداف آفرینش: علت غایی و نهایی هر چیز در مسیر حرکت خویش

منظور از هدف آفرینش انسان: غایت کمال انسان

روش های شناخت اهداف آفرینش: ۱- روش عقلی ۲- روش تجربی ۳- روش وحیانی

اهداف آفرینش جهان:

ویژگی های جهان: ۱- هدفدار ۲- بر پایه حق و عدل ۳- در خدمت بشر ۴- برای دانایی بشر

واژه حق در مقابل واژه باطل است

بازیچه (لعب): کار فاقد هدف صحیح

بیهوده (لهو): عمل بازدارنده انسان از انجام کار و هدف مهم

اهداف آفرینش جهان به شرح زیر است:

۱- آفرینش جهان برای انسان ۲- دانش افزایی بشر ۳- معاد و عدالت

آفرینش جهان برای انسان:

اقدامات انسان برای رسیدن به سعادت و کمال: ۱- شناختن نعمت و نعمت آفرین ۲- سپاسگزاری از نعمت

آفرین ۳- دوری از راه شرک و ناسپاسی

دانش افزایی بشر:

عام و افزایش آگاهی انسان نسبت به صفات علم و قدرت خداوند از کمالات مهم انسانی و معیار برتری انسان ها است

بالاترین علوم: خداشناسی

معاد و عدالت:

انواع انسان ها: ۱- قدرشناس و سپاسگزار نعمت های الهی ۲- در پیش گیرندگان راه ناسپاسی، گناه، کفر و شرک

غایت و نهایت جهان: برپایی رستاخیز و نظام عدل

اهداف افرینش انسان:

علت هدف والا در افرینش انسان: به اقتضای حکمت الهی کار بیهوده و بدون هدف انجام دادن ممکن نیست

اهداف افرینش انسان به شرح زیر است:

۱-آزمایش ۲-عبادت ۳-رحمت ۴-ملاقات الهی

آزمایش:

هدف از زندگی و مرگ:آزمایش انسان

هدف از آزمایش انسان: ۱-رسیدن به حسن عمل ۲-پرورش

مفهوم حسن عمل:تکامل معرفت و خلوص نیت و انجام هر کار خیر

علت آزمایش انسان با مشکلات:مشخص شدن افراد شکبیا

نتیجه آزمایش: ۱-اشکار شدن کمالات ۲-اشکار شدن هنر سپاسگزاری افراد ۳-اشکار سازی کیفیت اعمال ۴-پاداش دادن به افراد شایسته

نکته:مرگ چیزی وجودی است نه عدمی و انتقال از مرحله ای به مرحله بعد است

مفهوم پرورش:ورزیده و آزموده و پاک شدن انسان

عبادت:

مفهوم عبودیت: ۱-اظهار آخرین درجه خضوع در برابر معبود ۲-نهایت تسلیم در برابر ذات پاک معبود

عبودیت کامل:اندیشیدن تنها به معبود واقعی(کمال مطلق) و گام برداشتن در راه او

عبد:کسی که همه وجودش به مولا و صاحب خود تعلق دارد

عبادت:انجام تمام دستور های الهی(اعم از نماز و روزه و ...)

مقدمه هر عبادت: ۱-معرفت ۲-علم

سرچشمه معرفت:عبادت

رحمت:

مظهر رحمت الهی:وحدت

نکته:رحمت الهی همان هدایت الهی است

ملاقات الهی:

هدف سیر و غایت تلاش های انسان:پروردگار

مقصود از ملاقات انسان با پروردگار به دو صورت زیر است:

۱- شهود باطنی و لقای شهودی پروردگار ۲- حضور در صحنه رستاخیز و ملاقات ان صحنه

پایان رنج انسان: بسته شدن پرونده دنیا

تاثیر هدفمندی جهان و انسان در معناداری زندگی:

فواید هدفمندی زندگی انسان: ۱- دمیده شدن روحی تازه در کالبد انسان ۲- جهت دهی به زندگی ۳- معنا

دار شدن زندگی ۴- رسیدن به آرامش ۵- تقویت بهداشت روانی

فصل پنجم: قرآن و علوم

درآمد:

عوامل تشویق انسان به دانش افزایی: ۱- توجه قرآن به علم ۲- آموزه های پیامبر و اهل بیت

معنی واژه علم: مجموعه قضایای حقیقی که از راه تجربه حسی قابل اثبات است

انواع دسته بندی علوم: ۱- علوم تجربی (طبیعی و انسانی) ۲- علوم عقلی ۳- علوم نقلی ۴- علوم شهودی

اشاره های قرآن به منابع و روش های علمی:

انواع روش های علمی: ۱- تعقلی ۲- تجربی ۳- نقلی ۴- شهودی

کاربرد های علم در قرآن:

معانی مختلف علم در قرآن به شرح زیر است:

۱- علم به معنای خاص ۲- علم به معنای عام

علم به معنای خاص (الهیات):

هدف افرینش: آگاهی انسان به علم و قدرت الهی (علم اعلی)

علم اعلی: آگاهی از صفات خداوند

لدنی: دانشی که خدا به انسان می آموزد

علم به معنای عام:

معیار های تشخیص برتری افراد: ۱- علم ۲- ایمان

علم: مسبب فضیلت انسان

علم در معنای عام مقید به الهیات نشده و شامل همه دانشمندان می شود

اشاره های علمی قرآن:

دسته بندی این اشارات: ۱- اشاره های اندیشه ساز قرآن ۲- اشاره های شگفت اور قرآن ۳- اشاره های

اعجاز امیز قرآن

اشاره های اندیشه ساز قرآن:

برخی آیات انسان را به تفکر درباره پدیده ها و اوست و آنها را نشانه خدا و معاد می شمارد و مطلب شگفت

آوری در ظاهر آیات وجود ندارد

اشاره های شگفت اور قرآن:

مباحثی که قرآن به آنها اشاره کرده است: ۱- کیهان شناسی ۲- زمین شناسی ۳- علوم پزشکی

اشارات شگفت اور قرآن به شرح زیر است:

۱- آغاز جهان و چگونگی پیدایش آن ۲- حرکت زمین ۳- پیدایش حیات از آب ۴- ممنوعیت شراب خواری و اعلام زیان ها

آغاز جهان و چگونگی پیدایش آن:

مطالب قرآن درباره پیدایش زمین با نظریه انفجار بزرگ و جدا شدن آسمان و زمین از یکدیگر هماهنگ است

حرکت زمین:

قرآن در زمان نظریه بطلمیوس (سکون و مرکزیت زمین) از حرکت زمین خبر داده است

اشاره های اعجاز آمیز قرآن:

حوزه های این اشارات: ۱- علوم انسانی ۲- علوم طبیعی

در حوزه علوم انسانی:

جهات اعجاز علمی در علوم انسانی:

۱- ارائه گزارش های علمی بی سابقه ۲- ارائه نظام علمی نقش موثر قرآن در تحول علمی مسلمانان

در حوزه علوم طبیعی:

بیان مطالبی علمی که پیش از قرآن نسبت به آنها آگاهی وجود نداشت و دانشمندان قرن ها بعد به آنها پی برده اند

نمونه هایی از اعجاز علمی قرآن در حوزه علوم طبیعی:

مواردی از این اعجازها به شرح زیر است:

۱- نیروی جاذبه ۲- حرکت های خورشید ۳- زوجیت ۴- لقاح ۵- چینه های مراحل افرینش انسان

نیروی جاذبه:

واژه عمد: ستون ها

نیروها و ستون های متعددی بین کرات آسمانی وجود دارد که هنوز کشف نشده اند

حرکت های خورشید:

حرکت هایی که قرآن به آنها اشاره دارد:

۱- حرکت انتقالی مستقیم خورشید درون کهکشان راه شیری

۲- حرکت وضعی خورشید که به دور خود می چرخد

۳- ادامه حیات خورشید تا زمان معین

۴- حرکت درونی خورشید

حرکت انتقالی مستقیم خورشید درون کهکشان راه شیری:

حرکت طولی خورشید به سمت معین

ادامه حیات خورشید تا زمان معین:

عمر خورشید در اثر انفجار هسته ای و سوخت مواد درونی آن چند میلیارد سال دیگر به پایان میرسد

حرکت درونی خورشید:

خورشید دائماً در حال انفجار های هسته ای است تا انرژی و نور و گرما تولید کند

زوجیت:

در آیات قرآن به زوجیت چیزهایی اشاره شده است که انسان از آنها اطلاعی ندارد

واژه زوج: در عالم حیوانات: نر و ماده در عالم غیر حیوانات: دوجیزی که قرینه یکدیگر هستند

لقاح (زایا کردن گیاهان و ابرها توسط باد):

اشاره علمی قرآن به لقاح ابرها اعجاز علمی قرآن است اما اشاره قرآن به لقاح گیاهان مطلب شگفت انگیز

علمی قرآن است (اعجاز علمی نیست)

علت: انسان ها از گرده افشانی اطلاع داشتند

چینش مراحل افرینش انسان:

مراحل زندگی انسان به شرح زیر است:

۱- خاک (تراب و طین) ۲- آب (ماء، ماء دافق، ماء مهین) ۳- منی (نطفه من منی) ۴- نطفه مخلوط

۵- علقه ۶- مضغه ۷- تنظیم، تصویر و شکل گیری ۸- شکل گیری استخوان ها ۹- پوشاندن گوشت بر

استخوان ها ۱۰- افرینش جنس جنین ۱۱- افرنش روح (دمیدن جان در انسان/ پدیدایش گوش و چشم)

۱۲- تولد طفل ۱۳- بلوغ ۱۴- کهنسالی ۱۵- مرگ

نظریه پردازی های علمی قرآن:

نمونه هایی از این نظریه ها:

۱- تاثیر عوامل معنوی در اقتصاد ۲- تاثیر عوامل معنوی در کنترل افراد و بازدارندگی از تخلفات

۳- نظریه وجود موجودات زنده در آسمان

تاثیر عوامل معنوی در اقتصاد:

عوامل معنوی تاثیر گذار در رشد اقتصادی: ۱- ایمان ۲- تقوا

تأثیر عوامل معنوی در کنترل افراد و بازدارندگی از تخلفات:

عوامل معنوی موثر در جلوگیری از قانون گریزی:

- ۱-ایمان به خدا
- ۲-معاد
- ۳-ترس از عذاب های اخروی
- ۴-شاهد دانستن خدا و فرشتگان
- ۵-تقوای الهی

جهت دهی علوم انسانی بر اساس قرآن:

تأثیر قرآن در علوم:تعریف اهداف و مبانی جدید برای آنها و تغییر چهره علم

پایه های علوم انسانی معاصر:انسان محوری و جدایی از دین

اهداف علوم انسانی معاصر:۱-لذت گرایی ۲-سودگرایی حداکثری

فصل ششم: قرآن و بهداشت روان:

درآمد:

بیماری تمدن جدید: فشار روانی

مفهوم شناسی:

یک. بهداشت روانی:

بهداشت روانی: رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی

دو. فشار روانی:

نقطه مقابل بهداشت روانی: استرس و فشار روانی

تعاریف فشار روانی: ۱- عاملی که از خارج بر فرد تحمیل میشود و ناراحتی های جسمانی و روانی در پی دارد

۲- حالتی احساسی-هیجانی، با ایجاد حالت بی قراری و دلواپسی است

ویژگی برجسته فشار روانی: حالت بی قراری و دلواپسی

نشانه های فشار روانی:

اشکار ترین بازتاب های فشار روانی: ۱- ایجاد اختلال در تفکر صحیح و عاقلانه ۲- خستگی و عدم انعطاف در نگرش و بینش ۳- پرخاشگری نابجا و تحریک پذیری ۴- انزوا و ترک بستگان ۵- افراط در خوردن، کشیدن سیگار و نوشیدن مشروب ۶- گرایش به سرعت در حرکت، سخن و تنفس ۷- ناتوانی در حفظ آرامش خود ۸- بی نظمی در رفتار ۹- گیج شدن و چند بار فکر کردن درباره عقاید خاص ۱۰- حالت تاثیر عاطفی

عوامل فشار روانی:

عوامل فشار روانی به شرح زیر است:

۱- احساس خلاء اخلاق ۲- احساس خلاء معنوی ۳- باورهای اعتقادی و دینی غلط ۴- دودلی و تردید

۵- سیاست ۶- محیط ۷- بحران های خانوادگی ۸- شخصیت ۹- نقش سازمانی

۱۰- برهم خوردن تعادل حیاتی بدن

شفابخشی قرآن:

معنی لغوی شفا: نقطه آخر چیزی که مشرف به نابودی یا نجات است

شفای قرآن: نجات از انحطاط و سقوط مادی یا معنوی

کاربرد شفا: در مقابل بیماری ها، عیب ها و نقص ها

نخستین اقدام قرآن برای انسان: پاکسازی درون انسان از انواع بیماری های فکری و اخلاقی و اجتماعی

مواردی که شفا به آنها اشاره دارد: پاکسازی

مواردی که رحمت به آن اشاره دارد: بازسازی

ویژگی افرادی که از قرآن بهره نمی برند: ۱- متعصب ۲- لجوج ۳- منفی نگر

شرط دستیابی به مراحل عالی هدایت قرآن: ۱- ایمان ۲- نیکوکاری

راهکارهای قرآنی تامین بهداشت روانی:

راه های شفا بخشی قرآن:

۱- جلوگیری از بیماری های روحی، اخلاقی و اجتماعی ۲- پرداختن به درمان بیماری ها (پیشگیری ثانویه)

اعمال لازم برای سالم سازی محیط: ۱- امر به معروف ۲- توکل ۳- ذکر

اعمال لازم برای پیشگیری ثانویه (زمانی که جامعه گرفتار فساد است): ۱- نهی از منکر ۲- توبه

بیماری های فکری و عقیدتی و راهکار درمان آنها:

بزرگ ترین درد بشر: ۱- کفر ۲- گمراهی

راهکار های درمان بیماری های فکری و عقیدتی: ۱- توحید قرآنی ۲- ایمان ۳- ممنوعیت ناامیدی ۴-

هدفمندی آفرینش و معناداری زندگی ۵- اصل قضا و قدر ۶- اعتقاد به معاد و نگاه مثبت به مرگ

۷- توکل ۸- نگاه وظیفه مدارانه به جای نتیجه گرایی به امور

توحید قرآنی عامل وحدت شخصیت و سلامت آن:

لازمه ی حفظ بهداشت روانی و وحدت روان:

۱- فراخواندن به توحید و وحدت معبود ۲- بازداری وی از دوجهرگی و نفاق

نقش ایمان در بهداشت روانی:

اثار ایمان: ۱- امنیت ۲- آرامش ۳- بهداشت روانی ۴- هدایت

ممنوعیت ناامیدی و تاثیر آن در کاهش افسردگی:

از جمله گناهان کبیره: یاس از رحمت الهی

تاثیر هدفمندی آفرینش و معناداری زندگی در بهداشت روانی:

حسن انسجام: معناجویی و معناداری زندگی انسان و هدفمندی آن

ویژگی های انسان مومن: ۱- ایمان به خدا و تدبیر جهان ۲- هدفمند و توجیه پذیر بودن حوادث ۳- تکیه

کردن بر خدا ۴- مقاومت در برابر مشکلات

تأثیر اصل قضا و قدر (تصادفی نبودن حوادث) در آرامش انسان:

نکته: امور جهان تصادفی نیست و تحت نظارت خدا انجام می پذیرد

نکته: همه نیکی ها و مصیبت ها بر پایه تقدیر الهی است

راهکارهای مقابله با فشار روانی: ۱- اعتقاد به قضا و قدر الهی ۲- ایجاد نگرش مثبت به مرگ

مهم ترین عامل بیماری روانی: عدم درک فلسفه شدايد و مصائب

تأثیر اعتقاد به معاد و نگاه مثبت به مرگ در بهداشت روانی:

توفی: گرفتن کامل جان انسان توسط فرشتگان (مرگ)

مرگ: دروازه ورود انسان از یک جهان به جهان دیگر

نشانه محوری افسردگی: ناامیدی

رابطه توکل با بهداشت روانی:

معنای توکل: آماده سازی مقدمات کار و تلاش کامل و تکیه و اعتماد بر قدرت بی کران الهی

راهکار کاهش فشارهای روانی: توکل بر خدا

نگاه وظیفه مدارانه به جای نتیجه پرایی به امور:

انسان مسلمان در برابر شکست ها هرگز مایوس نمی شود

قرآن وظیفه انسان را به اندازه توانایی او می شمارد

بیماری های اجتماعی و راهکارهای رفع آنها:

مهم ترین بیماری های اجتماعی بشر:

۱- جهل ۲- تفرقه ۳- ظلم ۴- ستیزه جویی ۵- خشونت ۶- جنگ ۷- فقر ۸- فسادهای اجتماعی ۹- خیانت ۱۰- زن ستیزی ۱۱- پیمان شکنی

راهکار رفع جهل:

نقصان فردی: ۱- جهل ۲- ناآگاهی

از روش های جلوگیری از جهل: تشویق قرآن به دانش افزایی

عدالت محوری راهکار رفع ظلم:

شروط عدالت: ۱- گواهی دادن ۲- داوری کردن ۳- امامت جماعت ۴- رهبری امت

تعدیل ثروت راهکار رفع فقر:

عامل فشار اقتصادی و روانی بر مردم: فقر

راهکارهای زدودن فقر: ۱-وضع خمس ۲-زکات ۳-توزیع عادلانه اموال عمومی ۴-تشویق به بخش و نیکوکاری ۵-ممنوعیت رشوه خواری و ربا خواری

حمایت اقتصادی از اقشار آسیب پذیر اجتماع راهکار جبران کمبود ها:

عوامل اهش دهنده فشار اقتصادی: ۱-انفاق ۲-خمس ۳-زکات

حمایت از یتیمان:

فواید حمایت از کودکان یتیم: ۱-کاهش اضطراب آنان ۲-تامین زندگی آینده آنان ۳-کاهش انحراف و بزهکاری در جامعه

حمایت از نیازمندان با پرداخت ها:

راه این نوع حمایت: ۱-خمس ۲-زکات ۳-تشویق به نفاق ۴-تشویق به ایثار

امانت داری و رعایت عهد و راهکار رفع خیانت:

از انواع بیماری های اجتماعی: ۱-خیانت در امانت ۲-پیمان شکنی

دعوت به وحدت راهکار دفع تفرقه:

دلیل ایجاد تفرقه در جامعه: بیش از حد بودن اختلافات اجتماعی

صلح گرایی برای جلوگیری از جنگ:

بلاهای اجتماعی: جنگ و ستیز

امر به معروف و نهیاز منکر برای سالم سازی محیط و مبارزه با فساد:

عوامل سست کننده بنای جامعه: ۱-فساد فردی ۲-فساد اجتماعی

راهکارمبارزه با فساد: نهی از منکر

امر به معروف: رشد دهنده جامعه در راستای اهداف عالی

دفاع از حقوق بانوان برای جلوگیری از ظلم به آنان:

از نمونه های زن ستیزی: ۱-محروم بودن زنان از ارث ۲-زننده به گور کردن دختران

گسترش نظام حمایت خانواده در اجتماع از راه محبت به پدر و مادر و صله رحم:

صله رحم: محبت به پدر و مادر

موثرترین عامل برخورد با رویداد ها و موقعیت های فشارزای زندگی: برخورد مثبت عاطفی و اجتماعی خویشاوندان

ازدواج زمینه ساز بهداشت روانی جامعه:

فواید ازدواج: ۱- کاهش فشار های روانی ۲- جلوگیری از انحرافات جنسی ۳- تامین سلامت روانی اجتماع

بیماری های اخلاقی و راهکار های رفع آنها:

عوامل تهدید کننده بهداشت روانی انسان: ۱- نفاق ۲- تکبر ۳- حسد ۴- دنیا طلبی ۵- ترس ۶- شهوت پرستی

اخلاص ورزی راهکار رفع نفاق اخلاقی:

نفاق: دوچهره بودن و دو شخصیت از خود نشان دادن

شجاعت ورزی راهکار غلبه بر ترس:

قرآن مردم را به نهراسیدن و به هراس انداختن دشمنان خدا با فراهم آوردن امکانات

سفارش به صبر و بالا رفتن سطح مقاومت در عوامل استرس زا:

قرآن انسان را به عجلولانه رفتار نکردن در برابر مشکلات برای کاهش فشار های روانی دعوت میکند

انفاق و ایثار راهکار رفع دنیا پرستی:

عوامل بیماری های روانی: مادی گرایی بی حد و مرز

نکته: ازدواج عامل آرامش و مهرورزی و راهکار رفع شهوت پرستی است

حسن ظن به مردم راهکار رفع فشار روانی:

فواید حسن ظن: احساس آرامش و امنیت کردن در اجتماع

بیماری های روحی-روانی و راهکار های قرآنی:

۱- یاد خدا (عامل آرامش روحی) ۲- دعا (زمینه ساز سلامت و آرامش انسان) ۳- نماز (عامل پاکی و آرامش

روح) ۴- قرائت قرآن (کاهش اضطراب) ۵- روزه (تاثیر روانی) ۶- توبه (رفع فشار روانی و گناه)

بیماری هایی که به روح و روان انسان بستگی دارند: ۱- احساس ترس ۲- اضطراب ۳- تنهایی ۴-

افسردگی ۵- گناه ۶- احساس پشیمانی

یاد خدا عامل آرامش روحی:

تامین کننده بهداشت روانی: ۱- ارتباط با سرچشمه هستی ۲- انجام اعمال مذهبی

عامل اتصال انسان به خدا: یاد و ذکر خدا

دعا زمینه ساز سلامت و آرامش انسان:

معنی دعا:خواندن خداوند و یاری جستن از قدرت بی کران او

دعا:برقرار کننده رابطه عاطفی بین انسان و خدا

نماز عامل پاکی و آرامش روح:

نماز:نوعی دعای سامان یافته

عبادت برتر:نماز

عامل موثر در نجات انسان ها از غوطه ور شدن در گناه:نماز

نماز منشا موارد زیر است:۱-خود سازی فرد ۲-خودسازی جامعه

قرائت قرآن و تاثیر آن در کاهش اضطراب:

تلاوت قرآن:۱-انس با قرآن ۲-سخن گفتن با خدا

روزه و تاثیرات روانی آن:

علت اهمیت روزه داری:۱-تقویت خود نگهداری در مردم ۲-پارسایی ۳-با تقوا شدن

توبه راهکار رفع فشار روانی گناه:

نخستین مرحله رسیدن به سلامت:توبه

توبه:نوعی تخلیه هیجانی

مفهوم تخلیه هیجانی:راه های صحیح برون ریزی عاطفی و عقده گشایی و جبران ضعف ها و کسالت ها

فواید توبه:۱-کاهش فشار روانی ۲-رسیدن به آرامش ۳-کاهش اضطراب

قوانین بازدارنده تامین بهداشت روانی:

۱-قوانین کنترل کننده شهوت ۲-ایجاد موانع برای خودکشی

قوانین کنترل کننده شهوت:

راهکارهای جلوگیری از انحرافات جنسی:

۱-حجاب(تامین کننده امنیت و بهداشت روانی بانوان) ۲-دوری از نگاه شهوت آمیز به جنس مخالف(تامین

کننده بهداشت روانی افراد)

حجاب:

رهاورد های مهم حجاب:

۱-پاک کننده و رشد اور ۲-نشانه افراد با عفاف و معرفت آنان به جامعه

۳- از آزار های افراد شهوت ران

تعریف حجاب: پدید اونده نوعی مصونیت اجتماعی برای بانوان

دوری از نگاه شهوت امیز به جنس مخالف:

فاید ترک نگاه شهوت امیز به جنس مخالف: ۱- زمینه ساز پاکی فرد و جامعه ۲- رشد معنوی و اخلاقی

ایجاد موانع برای خودکشی در آموزه های دینی:

خودکشی گناهی کبیره ایست که انسان را به دوزخ می کشاند

علت عدم خودکشی افراد مذهبی: ۱- بالابودن عزت نفس ۲- داشتن مسئولیت اخلاقی ۳- خدا باوری ۴-

اعتقاد به لزوم مبارزه با وسوسه های شیطان

فصل هفتم: حقوق انسان از منظر قرآن

درآمد:

مهم ترین دستاورد مدرنیته: اعلامیه حقوق بشر

معنی لغوی حق: ۱-ثبوت ۲-درست ۳-صواب ۴-حقیقت

معنی اصطلاحی حق: ۱-استحقاق ۲-مصونیت ۳-امتیاز ۴-قدرت

مواردی که حق آنها را تضمین میکند: ۱-مقررات اجتماعی ۲-نظام حاکم بر رفتار فردی و اجتماعی ۳-نفس قوانین

حق حیات انسان از منظر قرآن:

نخستین و مهم ترین حق انسان: حق حیات انسان

نمونه هایی از موانع حق حیات انسان در آموزه های قرآنی:

۱-خود آزاری ۲-قتل نفس ۳-گمراه کردن دیگران

خودآزاری:

خودکشی نوعی خود آزاری محسوب میشود

عوامل مسبب خودکشی: ۱-مشکلات اقتصادی ۲-ناکامی اجتماعی ۳-روان پریشی ۴-ناکامی در زمینه عشق مجازی

ریشه بیشتر خودکشی ها: ۱-احساس شکست ۲-ناکامی

دلیل اطلاق تجاوز به خودکشی: تعدی به مرز ها و حریم های الهی از جمله حق حیات

دلیل اطلاق ظلم به خودکشی: روا داشتن کار ستمی بزرگ بر خود

قتل نفس:

از لزومات حق حیات: ۱-حرمت نفس ۲-پرهیز از قتل نفس

موارد مجاز کشتن دیگران: ۱-قصاص ۲-محقق شدن فساد بر روی زمین

از جمله مصادیق حرمت قتل نفس: ۱-حرمت سقط جنین ۲-به مرگی

به مرگی: مرگی که شخص در پی بیماری صعب العلاج انتخاب می کند

گمراه کردن دیگران:

هویت اصلی و اساسی انسان: ۱-جان ۲-نفس

دلیل عدم حق در گمراهی دیگران: سبب مرگ روحی و روانی انسان ها میشود

رابطه حق حیات انسان با حکم قصاص نفس:

آموزه قطعی قرآن: قصاص نفس

کسانی که باید قصاص نفس شوند: کسی که با آگاهی و اختیار دیگر را به قتل برسانند

حکمت قصاص: جرات نکردن به ارتکاب قتل نفس یا نقص عضو

حق انتخاب عقیده انسان از منظر قرآن:

حقی که همگان بر آن پافشاری دارند: حق انتخاب عقیده

واژه های بیان کننده جایگاه عقل در قرآن: ۱- تعقل ۲- تدبر ۳- تفکر

موضوعاتی که انسان به تعمق درباره آنها تشویق شده است: ۱- ۱- نشانه های الهی در افاق و انفس ۲- اسرار

متافیزیک ۳- دلایل و براهین پیامبران ۴- آموزه های اخلاقی ۵- تشریعات دینی ۶- عظمت قرآن

ویژگی هر باور: مستند بر علم و یقین

علت عدم تحمیل دین به دیلگران: زیرا پذیرش و باور امری قلبی و درونی است

ارتباط آزادی عقیده با پدیده ارتداد:

دلیل ناسازگاری بدوی آزادی عقیده با پدیده ارتداد: مردم در انتخاب عقیده و دین خو آزادند اما از نظر ارتداد

اگر کسی از اسلام روی برگرداند مجازات خواهد شد

معنی ارتداد: بازگشت و رجوع چیزی یا کسی به غیر خود

ارتداد در اصطلاح فقها: ترک اسلام پس از باور مندی به آن

آثار ارتداد: ۱- حبس ابد ۲- خسران در آخرت ۳- خشم و غضب الهی ۴- عذاب دردناک ۵- فریفته

شیطان شدن و در دام او افتادن

از لوازم و مقتضیات پذیرش اسلام: برای بازگشت از اسلام محدودیتی کامل وجود دارد

نکته: مجازات ارتداد تنها در صورت تبلیغ و ترویج علنی خود شخص صورت می پذیرد

رابطه آزادی عقیده با جهاد ابتدایی:

جهاد ابتدایی: جهاد برای گسترش اسلام و دعوت از پیروان سایر ادیان به پذیرش اسلام

نکته: در جهاد ابتدایی حضور یا اجازه معصوم لازم است

انواع جهاد: ۱- جهاد ابتدایی ۲- جهاد دفاعی

آموزه مسلم اسلام: جهانی و جاودانه بودن آن

پیش بینی جهاد ابتدایی: کنار گذاشتن حکومت هایی که مانع از معرفی اسلام می شوند

مواردی که مردم در مواجهه با سپاه اسلام اختیار دارند: ۱- پذیرش اسلام ۲- ماندن بر دین خود و پرداخت
جزیه ۳- کوچ کردن و انتقال همه اموال منقول خود ۴- تن دادن به جنگ و جهاد

فصل هشتم: تکالیف انسان در برابر خدا

درآمد:

معنی تکلیف: ۱- زحمت ۲- رنج ۳- مشقت

مفاهیم شرعی تکلیف: ۱- وجوب و حرمت ۲- پایبندی به احسان و ترک حسادت

تکالیف انسان در برابر خداوند: ۱- تکالیف باوری ۲- تکالیف رفتاری

تکالیف باوری: ۱- خدا باوری ۲- معاد باوری

تکالیف باوری انسان در برابر خدا:

نخستین و مهم ترین تکلیف انسان: خدا باوری

منظور از خدا باوری: پذیرش موجودی متعالی و مقدس به نام خداوند به عنوان آفریننده جهان و انسان
معنای خدا باوری: اعتراف انسان به تصادفی نبودن پدید آمدنش و دخالت نداشتن خودش در طبیعت و آفرینش
کفر اباء: انکار تولد خود از والدین، (که کناهی بزرگ شمرده میشود)

مهم ترین و تاثیر گزارترین ولی نعمت انسان: خدا

نکته: میل به خدا شناسی در نهاد و فطرت آدمیان است

ویژگی های خداوند دوست داشتنی:

۱- با خبری از رخداد های خرد و کلان و همه اشکار و نهان عالم با همه جزئیات

۲- دارا بودن قدرت بیکران و بی مانند

۳- مهربان بودن با بندگان خود در عین آگاهی و قدرت

معاد باوری:

دومین تکلیف سنگین آدمیان در برابر خدا: معاد باوری

نکته: قرآن تنها کتابی است که بیشترین آموزه ها را در زمینه معاد داراست

معاد: مجموعه ای از رخداد هایی که از لحظه مرگ انسان شروع و به دنبال آن برزخ آغاز می شود

معنای معاد باوری: باور به اینکه این جهان پایان هستی نیست و انسان پس از مرگ نیست و نابود نمیشود و تنها جسم او میمیرد

معنی لغوی برزخ: حایل میان دو چیز

معنای اصطلاحی برزخ: جهان پس از مرگ و پیش از برانگیخته شدن

علت تاکید قرآن در زنده نگهداشتن یاد شهیدان: دارای حیات بودن در برزخ

بهشت: برترین، شیرین ترین و لذت بخش ترین جایگاه به عنوان پاداش مومنان پرهیزکار

توصیفات بهشت: ۱- فوز عظیم ۲- حسن ماب ۳- اجر عظیم ۴- حیات حقیقی ۵- حسن ثواب

بالا ترین و برترین پیروزی: بهشت

نعمت های معنوی موجود در بهشت: ۱- لقاء ۲- رضایت الهی

نعمت های معنوی: نعمت هایی که با روح و جان انسان در ارتباط است

نعمت های مادی: نعمت های مرتبط با جسم ظاهری و مادی انسان در ارتباط است

از جمله نعمت های معنوی بهشت: ۱- لذت لقاء و دیدار خداوند ۲- رضایت الهی

برترین نعمت: رضایت الهی

معنی جهنم: چاله و چاهی عظیم پر از آتش و انواع عذاب ها

بدترین عذاب اهل جهنم: عذاب آتش

حامیه: در وصف آتش به کار رفته و به معنای داغ بودن است

تکالیف رفتاری انسان در برابر خدا:

۱- انجام فرایض دینی ۲- ترک معصیت

انجام فرایض دینی:

مهم ترین تکلیف رفتاری آدمیان: فرود آوردن سر تسلیم و تعظیم در برابر فرامین الهی

معنی عبودیت: ۱- بندگی ۲- کرنش ۳- سرسپردگی در برابر خداوند

الطریق المعبد: هنگامی که زمین به طور کامل هموار و قیر اندود شود

هدف نهایی آموزه های دینی: ۱- اشتهی کردن انسان با خداوند ۲- باور به وجود و حضور او در هستی

۳- باور به توحید و بی همتایی او ۴- فرود آوردن سر تعظیم در برابر عظمت بی منتهی الهی

هدف از افرینش آدمیان و جنیان: عبودیت خداوند

دلیل رسیدن الهی به مقام خلیفه الهی: ۱- خداگونه شدن در سایه کرنش و بندگی خدا ۲- جانشین او بر

روی زمین

مهم ترین نماد عبودیت: نماز

اولین و آخرین ویژگی پرهیزکاران: نماز گزاری

ترک معاصی:

وضایف انسان در برابر خداوند: ۱-عالم را محضر خداوند دانستن ۲-حضور ادب در برابر خداوند ۳- رعایت حرمت ولی نعمت اصلی خود ۴-پرهیز از هرگونه عصیان و سرکشی

واژه هایی که در قرآن برای گناه به کار رفته است: ۱-اثم ۲-اصر ۳-ثقل ۴-جرم ۵-جناح ۶- حرام ۷-ذنب ۸-ذله ۹-ظلم ۱۰-سیئه ۱۱-عثر

انواع گناه: ۱-گناهان بزرگ و کوچک ۲-گناهان جوانحی و جوارحی

ضرر هایی که گناه به انسان وارد میکند: ۱-تنزل جایگاه انسان در برابر خداوند ۲-محرومیت از بسیاری از توفیقات معنوی ۳-مبتلا کردن انسان به خود فراموشی ۴-از بین بردن اعتبار و ابروی انسان

۵-نزول عذاب الهی در دنیا ۶-گرفتاری انسان به عذاب برزخ و جهنم ۷-درصورت عدم پاک کردن جان خود از گناهان(به ویژه اخلاقی)همچنان گرفتار گناه متناسب خواهد بود

نخستین گناه در هستی:تمرد ابلیس از فرمان الهی

ریشه تمرد ابلیس از فرمان الهی:تکبر

دومین گناه در هستی:ترک اولای حضرت ادم(تناول از میوه درخت ممنوعه)

ریشه گناه ترک اولای حضرت ادم:حرص

سومین گناه هستی:قتل نابحق

ریشه گناه قتل نابه حق(سومین گناه):حسادت

گناهانی که سبب محرومیت انسان از سعادت بهشت می شوند:

۱-عاق والدین ۲-عادت به شراب خواری ۳-منت گذاشتن پس از انجام کار خیر ۴-خونی را به ناحق ریختن ۵-سخن چینی کردن ۶-قطع کردن پیوند خویشاوندی ۷-مالیات گرفتن از مردم برای حاکم ستمکار ۸-الوده دامن و فاجر بودن ۹-دچار بخل بودن ۱۰-روییدن گوشت بدن از مال حرام

از عوامل مهم سقوط و هلاکت:ارتکاب معاصی

فصل نهم:تفسیر سوره حمد

درآمد:

عصاره قرآن:سوره حمد

نخستین سخنان سوره حمد: ۱- توحید ۲- صفات الهی

دلیل مستحق بودن خداوند در حمد و ستایش: ۱- داشتن صفت ربوبیت ۲- رحمانیت ۳- رحیمیت ۴- مالک بودن روز جزا

نام های متعدد سوره حمد: ۱- فاتحت الكتاب ۲- ام الكتاب ۳- سبع المثالی

بخش های سوره حمد: ۱- حمد و ثنای خدا ۲- نیازهای بنده

گرامی ترین آیه:

گرامی ترین آیه: نخستین آیه سوره حمد

تنها سوره بی بسم الله: سوره برائت (توبه)

نخستین پیام نازل شده از سوی خدا: اقرا باسم ربک

دلیل آغاز سوره های قرآن با بسم الله: متوجه کردن انسان به همه تعالیم و دستوراتش از مبدا حق و از مظهر رحمت

نامی که نمودار جمیع اوصاف جمال و جلال الهی است: جلاله

رحمان: رحمت عام الهی

رحیم: رحمت خاص الهی

ستایش، ویژه پروردگان عالمیان:

معنی لغت حمد: ستایش

مدح: ستایش عمل اختیاری و غیر اختیاری است

مفهوم الحمد لله: همه حمد ها به الله اختصاص دارد

وصف الله در سوره حمد:

۱- رب العالمین ۲- عالمین ۳-

معنای رب: ۱- مالک ۲- سید ۳- صاحب ۴- تربیت کننده

رب: مالکی که مملوک خود را تدبیر میکند

عالمین: جمع عالم/ از ریشه علم

معنای عالمین: آنچه علم به آن تعلق می گیرد

عالمین شامل موارد زیر است: ۱- عالم انسان ۲- عالم جماد ۳- عالم نبات ۴- عالم حیوان

۵-عالم عرب ۶-عالم عجم

علت دارا بودن صفات کمالی: تربیت پروردگار یکتا

دلیل اختصاص حمد به الله: صفت رب العالمین

مالک حقیقی قیامت:

معنی دین: جزا

یوم الدین: روز قیامت

مالکیت حقیقی: مالکیت خدا در روز قیامت

تنها معبود و یاریگر:

علت به کار بردن متکلم مع الغیر به جای متکلم وحده برای عبادت خداوند: هرکس به تنهایی عبادت و

استعانت خویش را شایسته درگاه الهی نمیداند

نکته: جز خدا کسی شایسته پرستش و سزاوار کمک خواهی نیست

درخواست هدایت به صراط مستقیم:

نکته: عبادت و یاری رسانی فقط مختص خداوند است

معنی صراط: راه مستقیم

نکته: صراط مستقیم سطوح مختلفی داشته و همه در یک سطح از هدایت نیستند

نکته: سالکان صراط مستقیم باید از خدا بخواهند که آنان را در مسیر استوار و ثابت قدم قرار دهد

صراط مستقیم: دین و ایین الهی که کثری و انحرافی ندارد

علت مافوق بودن اصحاب صراط مستقیم: ۱- برعهده گرفتن امور آنان توسط خداوند ۲- قرار دادن هدایت مردم

بر دوش آنان

برترین مصداق صراط مستقیم:

سه گروه و مسیر در سوره حمد: ۱- نعمت داده شدگان ۲- غضب شدگان ۳- گمراهان

معنی نعمت: آسایش به عنوان وسیله زندگی

مقصود و مطلوب نهایی انسان: راه مستقیم

ضالین: گمراهان عادی

مغضوب علیهم: گمراهان لجوج (منافق)